

Mediatized EU: Eesti meedia- ja poliitilise eliidi intervjuud euroopastumise teemal

Podcast. Lühikokkuvõte

Eesti poliitilise ja meedia-eliidi intervjuud euroopastumise teemal viidi läbi veebruaris-märtsis 2023 parlamendivalimiste (5. märts) kontekstis. Saime tagasiside varasemalt meediadiskursuse uuringust selgunud 25 väitele, mis puudutasid euroopastumisega seotud teemasid: väärtusi, riigi ja ametkondade tegevust Euroopa Liidu poliitikate elluviimisel. Et meediauuringu viisime läbi 2021, seega enne 24. veebruari 2022 alanud Venemaa agressiooni Ukrainasse, on uuringuankeedis esitatud väidete aktuaalsus ja kaalukus oluliselt muutunud: koroonaa "kadus" seoses sõjaga Eesti avalikkusest pea üleöö, koroonapiirangute teema ja riikidevahelised suhted seoses sellega olid kaotanud aktuaalsuse; intervjuude tegemise ajaks olid teravuse minetanud ka Valgevene/Leedu piiri migratsiooniprobleemid. Riikliku turvalisuse ja kaitse teemad, mis kerkisid esile varasemas meediadiskursuse uuringus, on aga seoses sõjaga esiplaanile kerkinud ja see andis kindlasti uue konteksti Euroopa Liidu kui territoriaalse terviklikkuse ja turvagarantii teemale intervjuudes, tõsteti esile näiteks NATO tähendust.

Et Eesti on väike (1,3 miljonit), on meediaeliit ja poliitiline eliit samuti väike ja suhteliselt kergesti ligipääsetav. Valimiste kontekst ühest küljest soodustas ligipääsu poliitikutele, teisalt said mõned vabandada, et on kiired ajad. Uurijate tiimi aktiivsuse ja ka varasemate töökogemuste tõttu meedias ja poliitikas polnud ka tippude kättesaamine keeruline, seetõttu on meie valimis mitmeid mõjukaid poliitikuid, ministreid ja varasemalt ministriametis olnud parlamendipoliitikuid, parteijuhte, samuti juhtivaid poliitikaajakirjanikke erinevatest kanalitest, samuti on valimis venekeelse meedia esindajaid. Ehk me intervjuueerisime poliitikuid, kes tegelikult mõjutavad Eestis poliitilisi otsuseid ja ajakirjanikke, kes vahendavad Euroopa Liidu teemasid ajakirjanduses.

Teame erinevatest uuringutest ja küsitlustest, et Eesti ühiskond on väärtuste mõttes polariseerunud, valitsevad väärtuste jm lõhed regioonide, rahvuskogukondade (eestlaste ja venelaste) vahel, haridusliku tausta, soo ja vanuse lõikes. Praegune liberaalne valitsuskooalitsioon Reformierakonna juhtimisel on parlamendis napi ülekaaluga ja liberaalide juhitud eelmise valitsuse ebakindlus oli ka intervjuude tegemise kontekst – lisaks nagu mainitud, oli intervjuude läbiviimise aeg valimiste eelne periood. Parempopulistlikud opositsioonierakonnad, ennekõike Euroopa Liidu kriitiline EKRE (rahvuskonservatiivid) õhutavad ühiskondlikku vastandumist ja neil on vähemalt 20% kandepind Eestis, mida ei saa alahinnata. Nad viljelevad LGBT-õiguste, naiste õiguste, EL rohepöörde ja keskkonnapoliitika vastast ideoloogiat, mille on kandepind ennekõike regioonides väljaspool Tallinna. Euroopaliku poliitilise kultuuri eeskujudena näevad nad pigem EL väärtusi ülbelt eiravaid Poolat ja Ungarit.

Intervjuudest selgus samas, et meie poliitiline eliit ja meediaeliit peegeldab ühiskonna polariseerumist küll, kuid mitte nii teravalt, kui uuritud meediadiskursus näitas. Kui meediadiskursuse puhul eristus Euroopa-meelse liberaalse peavoolumeedia sisu oluliselt konservatiivsete parempopulistlike väljaannete sisust, siis meediategelaste, ajakirjanike ja poliitikute silmast-silma toimunud intervjuudes olid populistid sageli hoopis nüansirohkemad oma kommentaarides ankeedi küsimustele, samas kui liberaalsed poliitikud ja ajakirjanikud suhtusid üsna kriitiliselt mõnedesse Euroopa Liiduga seotud teemadesse.